

Projekt herbu gminy Czarnia

Nowo stanowiące herby samorządowe muszą spełniać wymagania ustawy o odznakach i mundurach tj. być zgodne z zasadami heraldyki i miejscową tradycją historyczną. W kwestii zgodności z tą ustawą ostatnie słowo ma Komisja Heraldyczna przy MSWiA. Komisja w swoich opiniach kieruje się ustaleniami I i II Kolokwium Heraldycznego w Krakowie. Kolokwia te wypracowały szereg szczegółowych zaleceń dotyczących projektowania nowych herbów gminnych. Projektując nowy herb gminny można wziąć pod uwagę:

1. Dawna tradycja znaków (herbów, pieczęci), którymi posługiwano się na danym terenie,
2. Symbolikę miejscowych właścicieli ziemskich,
3. Charakterystyczne zajęcia miejscowej ludności,
4. Miejskowe warunki przyrodnicze, ukształtowanie terenu, osobliwości przyrodnicze
5. Ważne postacie historyczne związane z gminą,
6. Ważne wydarzenia historyczne na terenie gminy,
7. Obiekty kultu religijnego,
8. Wezwania miejscowych kościołów parafialnych,
9. Symbolikę nadrzędnych jednostek administracyjnych – powiatu, ziemi, województwa,
10. Nazwy miejscowości będącej siedzibą władz gminnych, miejscowości najstarszej
11. Cenne zabytki architektury i inne obiekty materialne.

Powyższy zestaw zaleceń skonfrontowano z uwarunkowaniami gminy Czarnia. Poniżej odnosimy się do kolejnych punktów w kontekście tych uwarunkowań:

Ad. 1. Na terenie gminy Czarnia nie znajdują się miejscowości posiadające obecnie czy w przeszłości prawa miejskie i posługujące się pieczęciami miejskimi. Poszczególne wsie gminy nie posługiwały się także pieczęciami wiejskimi ze zindywidualizowanymi znakami, takie zjawisko miało miejsce najczęściej na Śląsku i w dawnym zaborze austriackim.

Gmina Czarnia posługuje się obecnie logo mającym pewne cechy herbu. Pomieszczono w nim różne symbole nawiązujące do tradycyjnych zajęć Kurpiów. Zobaczyć tam można symbole związane z:

1. Bartnictwem: pszczołę, niedźwiedzia wspinającego się do barci oraz plaster miodu,
2. Myślistwem i strzelectwem kurpiowskim: dwie skrzyżowane strzelby,
3. Budownictwem kurpiowskim – front kurpiowskiego domu z charakterystycznym zwieńczeniem, tzw. śparogiem,
4. Wycinankarstwem kurpiowskim – wycinanka typu gwiazda, umieszczona pod śparogiem,
5. Puszcą Zieloną – zielone tło

Ponadto w herbie umieszczony jest, służący za podstawę dla domu i barci, zielony pas z czarnym napisem „CZARNIA”.

Niestety znak ten z prawidłowym herbem ma wspólne jedynie to, że umieszczony został na tarczy herbowej. Jego główny problem to przeładowność rysunku. O ile nawiązanie do tradycji kurpiowskich jest uzasadnione, o tyle liczba tych nawiązań powinna zostać ograniczona. Najlepiej do jednego, dwóch, ostatecznie trzech różnych motywów. Trzeba mieć też na uwadze stopień komplikacji tych motywów – im bardziej skomplikowane, tym mniej powinno ich się znaleźć. Zupełnie niepotrzebne jest nawiązanie do tradycji bartniczych aż trzema różnymi motywami – niedźwiedziem wspinającym się do barci, pojedynczą dużą pszczołą (choć niedźwiedzia okrążają już małe pszczoły) oraz plastrzem miodu.

Niedopuszczalne jest umieszczenie w herbie napisu z nazwą jednostki samorządowej.

Rysunek 1: Jeden z wariantów używanego obecnie znaku gminy Czarnia

Rysunek 2: Jeden z wariantów używanego obecnie znaku gminy Czarnia

Ad. 2. Teren obecnej gminy Czarnia należał w przeszłości do dóbr królewskich zarządzanych przez starostę w Ostrołęce. Wydaje się jednak, że nawiązanie do własności królewskiej byłoby w tym przypadku niestosowne. Kurpie nie byli typowymi poddanymi króla polskiego. Uważali się za wolnych ludzi. Wydaje się, że projekt herbu powinien uwzględniać przede wszystkim tradycje kurpiowskie. Nie bez znaczenia jest tu fakt, że praktycznie żadna gmina kurpiowska nie nawiązuje w swoim herbie do własności królewskiej, ale podkreśla symbolikę lokalną.

Ad. 3. Charakterystyczne zajęcia miejscowej ludności wymienione zostały w Ad. 1. Do tego na terenie gminy poświadczony jest wydobycie bursztynu w XIX wieku. Według informacji ks. Witolda Jemielity w roku 1608 miała być tutaj kuźnia, od której pochodzi nazwa Czarnia. Jednakże tej informacji nie udało się potwierdzić w źródłach. Może tu chodzić o inną Czarnię, w gminie Kadzidło.

Ad. 4. Na terenie gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody. Rezerwat „Czarnia” powstał w celu ochrony fragmentu boru świeżego naturalnego pochodzenia, charakterystycznego dla dawnej Puszczy Kurpiowskiej. Jego osobiłością są sosny bartne, jedne z nielicznych w Polsce nadal żywych. Według naszej wiedzy żywe sosny bartne znajdują się w Polsce jeszcze tylko na Podlasiu. Cztery z tych sosen mają status pomnika przyrody. Rezerwat „Surowe” ma za zadanie ochronę fragmentu boru świerkowo-sosnowego pochodzenia naturalnego, stanowiącego resztę dawnej Puszczy Myszynieckiej.

Ad. 5. Surowe w gminie Czarnia jest miejscem urodzenia Władysława Żebrowskiego (1898-1982) szerzej znanego jako Brat Zenon. Był on franciszkaninem i współpracownikiem o. Maksymiliana Kolbe. Ponad 50 lat spędził w Japonii pomagając sierotom, kalekom i ofiarom wojny. Odwiedzali go m.in. cesarz Japonii Hirohito i papież Jan Paweł II. Pomniki brata Zenona stoją w Czarni oraz pod górą Fudzi. W Czarni znajduje się także muzeum Brata Zenona. Nie widzimy dobrego sposobu nawiązania

w herbie gminy do tej postaci. Musiałoby to być pełne wyobrażenie zakonnika z jednym dzieckiem w kurpiowskim stroju ludowym i drugim z wyraźnymi rysami orientalnymi. Takie przedstawienie byłoby zbyt skomplikowane. Zwłaszcza szczegóły twarzy japońskiego dziecka byłby nieczytelne.

Ad. 6. Nie stwierdzono ważnych wydarzeń historycznych związanych z gminą.

Ad. 7. Nie stwierdzono obiektów otaczanych szczególnym kultem religijnym.

Ad. 8. Większość obszaru gminy Czarnia przynależy do parafii p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Czarni. Jej początki należy wiązać z powstaniem w 1832 roku drewnianej kaplicy. Wcześniej okoliczni mieszkańcy należeli do parafii w Myszyńcu. W roku 1843 poświęcono kaplicę pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej. Ksiądz rezydował przy niej na stałe dopiero od 1888 roku. Od 1899 roku można było tutaj spisywać akty chrztu, ślubu i pogrzebu i datę tą można uznać za uniezależnienie się parafii Czarnia od Myszyńca. Budowę właściwej, neogotyckiej murowanej świątyni rozpoczęto w 1903 roku. Konsekrowany został w 1908 roku pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP. W konsultacji z władzami gminy motywy nawiązujące do miejscowej parafii zostały odrzucone.

Ad. 9. Rozważyć można nawiązanie w herbie do Mazowsza, to znaczy srebrnego orła ze złotym uzbrojeniem na czerwonym tle. Powiat ostrołęcki nie posiada obecnie herbu zatwierdzonego przez Komisję Heraldyczną przy MSWiA. Podobnie jak w przypadku symboliki królewskiej, nawiązywanie do herbu Mazowsza wydaje się w naszym przypadku zbędne.

Ad. 10. Nazwa miejscowości Czarnia pochodzi niewątpliwie od określenia barwy. Jednakże wywiedzenie tego koloru od konkretnego motywu historycznego jest wyłącznie spekulatywne. Istnieją pewne przesłanki wskazujące na pochodzenie tej nazwy od wytopu rudy darniowej, ale nie potrafimy znaleźć na to konkretnego dowodu w postaci zapiski historycznej.

Ad. 11. Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie gminy znajdują się tylko dwa zabytki. Są nimi wzmiankowany już wcześniej neogotycki kościół parafialny w Czarni z początku XX wieku oraz przynależący doń cmentarz rzymskokatolicki. Nie są to wybitnie cenne zabytki.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje, a także zasięgając opinii władz gminy Czarnia, zdecydowaliśmy się przedłożyć projekt herbu będący próbą przystosowania obecnie używanego znaku do zasad heraldyki.

Głównym zabiegiem jest oczywiście redukcja liczby wykorzystanych symboli. W konsultacji z władzami gminy uznaliśmy, że symbolem najciekawszym będzie motyw niedźwiedzia wspinającego się do barci. Symbol ten wskazuje z jednej strony na bartnictwo, jako jedno z tradycyjnych zajęć kurpiowskich, zaś z drugiej strony przypomina o unikalnych sosnach bartnych z rezerwatu „Czarnia”. Głównym godłem herbu jest zielona sosna bartna, umieszczona na złotym polu. Z lewej (heraldycznie) strony widnieje wspinający się czarny niedźwiedź. Jego sylwetka jest równoważona po przeciwnej stronie przez dwie latające pszczoły oraz dodatkową gałąź sosny.

Proponujemy zatem, aby herb gminy Czarnia wyobrażał:

W polu złotym sosna bartna zielona z dziuplą czarną, z prawej strony z wspinającym się niedźwiedziem czarnym, z lewej z dwiema pszczołami naturalnymi, latającymi, jedna w dół w skos, nad drugą w skos lewy.

Projekt herbu gminy Czarnia

